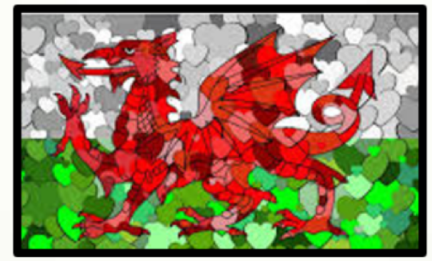
Llwybr Datblygu'r Gymraeg

2020-21

Tiwtor :

Bethan Griffiths

bethan.griffiths@pcydds.ac.uk

Darlith 3
Dydd Mawrth 20fed o Hydref 2020

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Rhagoriaith
CANOLFAN GWASANAETHAU CYMRAEG

Nod ac amcanion

- Cyfle i drafod hanes yr iaith Gymraeg a syniadau sut i godi ymwybyddiaeth ar draws yr ysgol.
- Pa adnoddau iaith sydd ar gael i'ch cynorthwyo chi?
- Adolygu rhannau ymadrodd.

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Rhagoriaith
CANOLFAN GWASANAETHAU CYMRAEG

Pa ddigwyddiadau hanesyddol cafodd ddylanwad ar yr iaith Gymraeg?

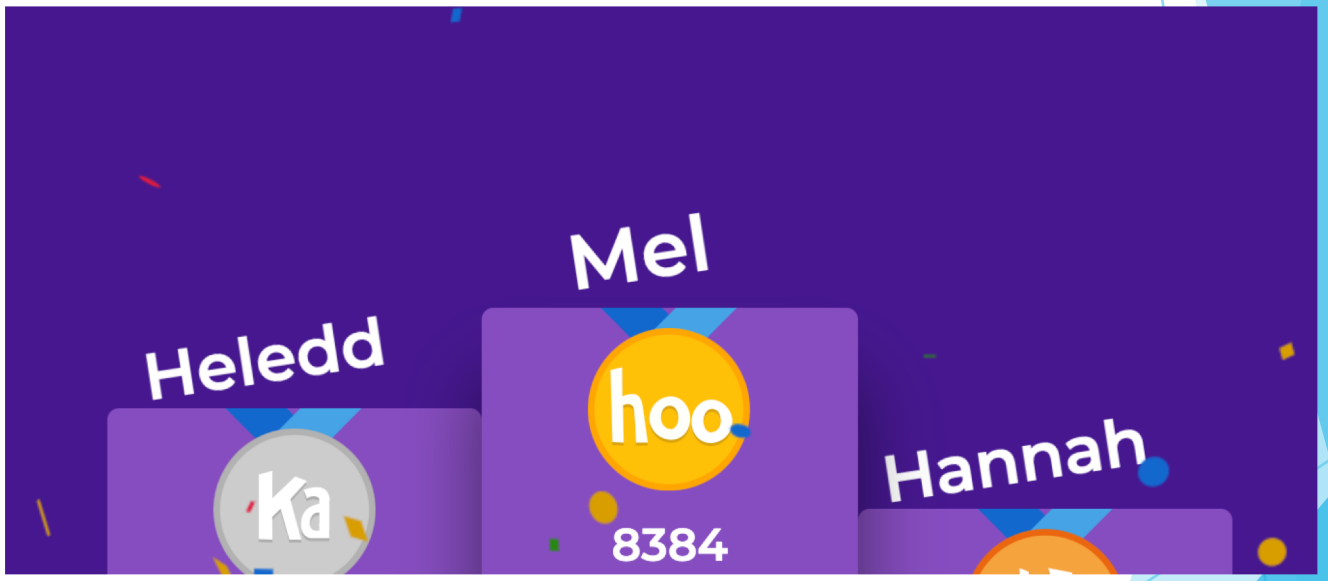

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Rhagoriaith
CANOLFAN GWASANAETHAU CYMRAEG

Cwis Kahoot Hanes yr Iaith

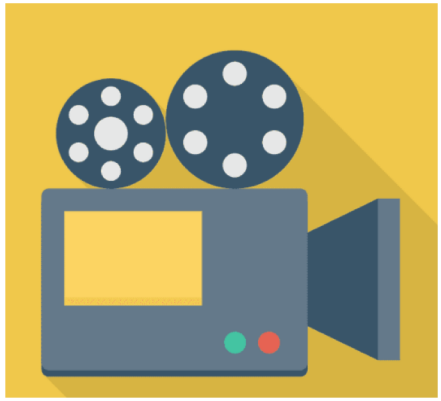
Ffilm – Hanes y Gymraeg

Ffilm 1: Cysgodion Ddoe

https://www.youtube.com/watch?v=xfD0SRJ8MUc

Diolch i Golegau Cymru a Llywodraeth Cymru

PWYNTIAU TRAFOD

Pam oedd gostyngiad yn nifer y siaradwyr Cymraeg yn ystod yr 20fed ganrif?

· Beth yw effeithiau hir dymor y deddfau uno a brad y llyfrau gleision.

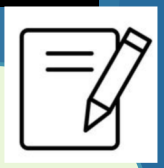
Prifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant University of Wales Trinity Saint David

Rhagoriaith Canolfan Gwasanaethau Cymraeg

Ffilm – Mwy o'r Gymraeg

Ein Hiaith:

Ffilm 2

https://www.youtube.com/watch?v=LOFDdndeQXU

Diolch i Golegau Cymru a Llywodraeth Cymru

- Beth oedd y trobwynt a welwyd yn ystod yr 20fed ganrif?

- Oeddech chi'n ymwybodol o hanes sefydlu S4C? Oeddech chi'n gwybod am fygythiad Gwynfor Evans?

- Pa mor bwysig oedd sefydlu S4C yn eich barn?

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Rhagoriaith
CANOLFAN GWASANAETHAU CYMRAEG

Pa brofiad(au) o'r iaith Gymraeg sydd gennych chi?

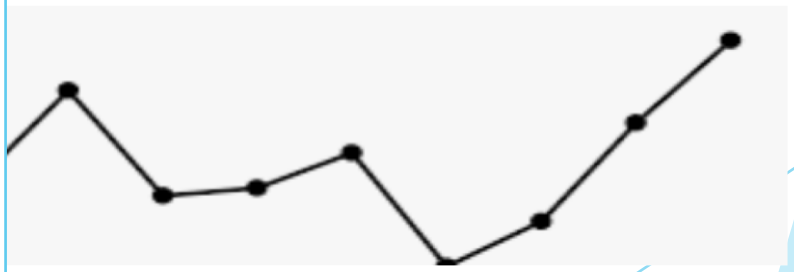
Taith laith.

Oedd yna gyfnodau lle'r oeddech chi'n defnyddio llai / mwy o Gymraeg?

Eich denfydd chi o'r Gymraeg

Fy nhaith iaith.

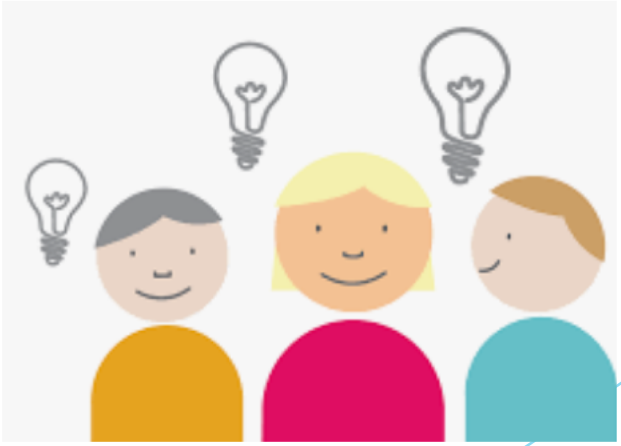

Cyfnodau pwysig yn eich bywyd.

Gwaith grŵp

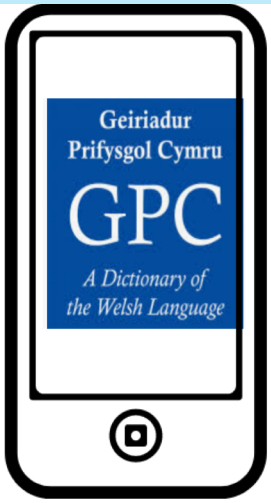
Rhannu Syniadau

Sut mae codi ymwybyddiaeth o hanes yr iaith yn y dosbarth?

Adnoddau defnyddiol

Apiau

http://www.canolfanpeniarth.org/CBAC

www.porth.ac.uk

www.colegcymraeg.ac.uk

www.geiriadur.net

http://www.geiriaduracademi.org

http://geiriadur.ac.uk/gpc/gpc.html

Cysgliad

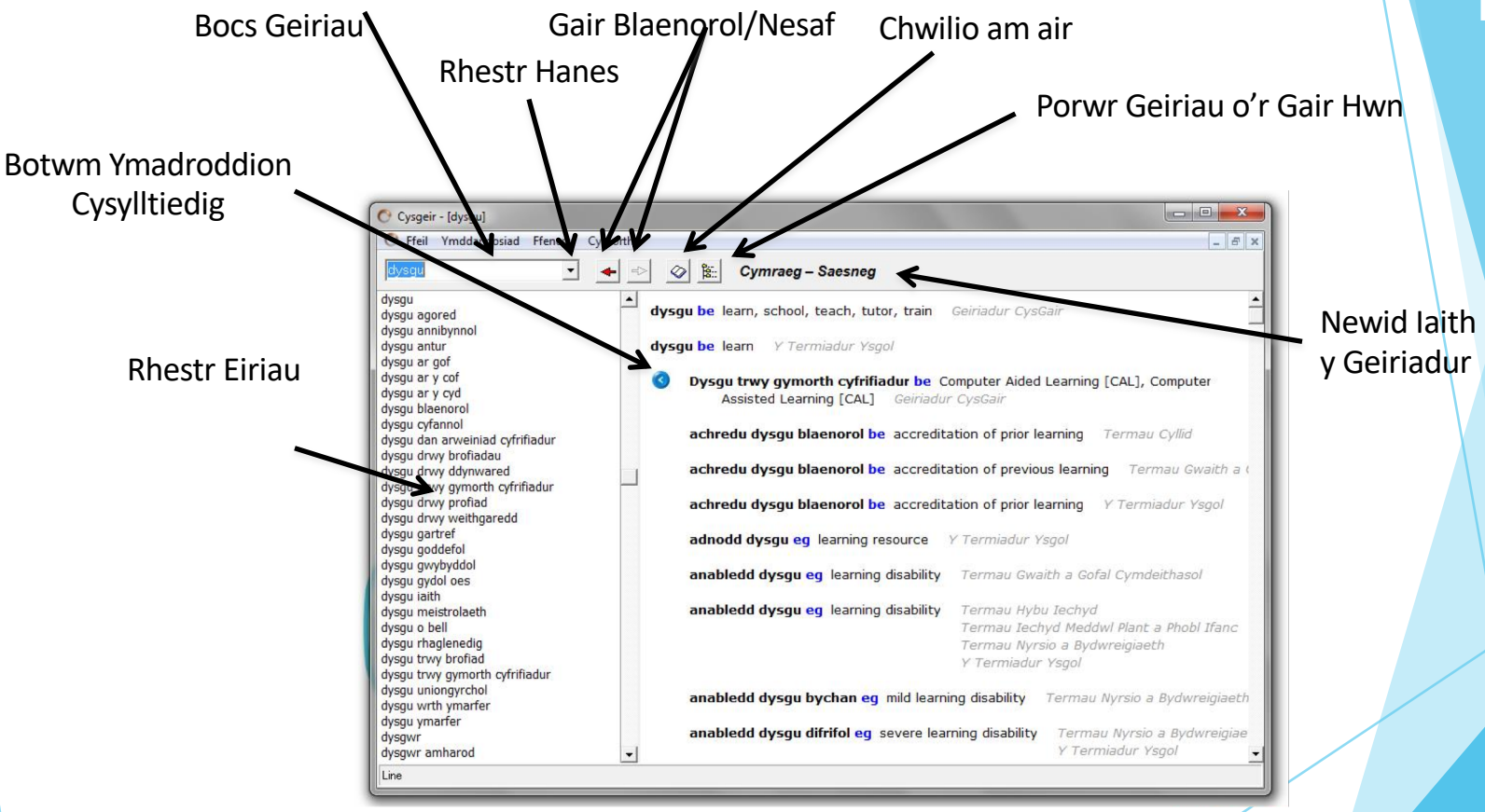

- Gwirydd Sillafu a Gramadeg

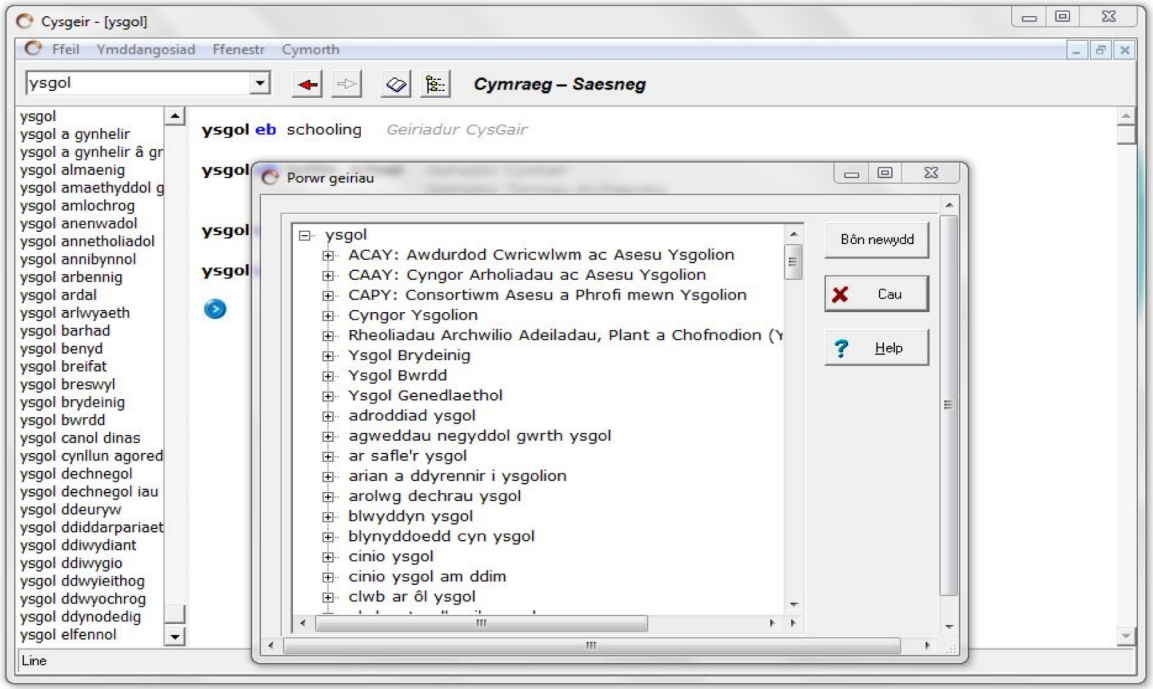
- Casgliad o eiriaduron electronig

https://myfyrwyr.pcydds.ac.uk/wp-content/uploads/2019/03/Installing-Cysgliad-CYM.pdf

Prif Sgrîn Cysgeir

Y Botwm Pori

Mae'r ffenestr hon yn dangos y cysylltiadau rhwng geiriau, ac yn galluogi'r defnyddiwr i weld ymadroddion cysylltiedig a chwilio am gyfieithiadau ohonynt.

Beth yw Cysill?

Gwirio Sillafu, Gramadeg a Thesawrws

Mae **gwirydd sillafu** cyfrifiadurol yn gweithio drwy chwilio am eiriau unigol yn eich dogfen nad yw'n eu hadnabod - hynny yw, geiriau sy ddim yn ei eiriadur mewnol.

Ar ôl oedi ar air o'r fath, bydd y gwirydd sillafu'n awgrymu geiriau o'i eiriadur a all, o bosibl, gael eu cyfnewid am y gair dieithr.

Mae **gwirydd gramadeg** neu arddull yn ceisio adnabod cyfuniadau o nifer o eiriau sy'n dangos strwythur gramadegol neu strwythur arddull arbennig.

Yn y Gymraeg, er enghraifft, rhaid i ansoddair fel 'mawr' dreiglo'n feddal ar ôl enw benywaidd unigol, fel 'cath'. 'Cath fawr' sy'n gywir ac nid 'cath mawr'. Cyn belled â bod y rhaglen gyfrifiadurol yn gallu adnabod y strwythur hwn yn gywir (sef ansoddair ar ôl enw benywaidd unigol), bydd yn gallu gwneud yn siwr bod yr ansoddair wedi'i dreiglo'n gywir.

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

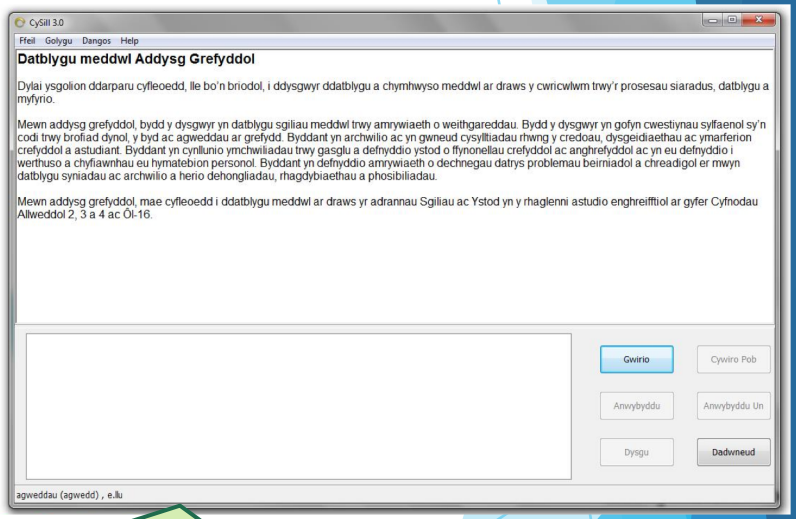
Rhagoriaith
CANOLFAN GWASANAETHAU CYMRAEG

Defnyddio Cysill...

Ry'n ni'n gallu defnyddio Cysill mewn un o ddwy ffordd...

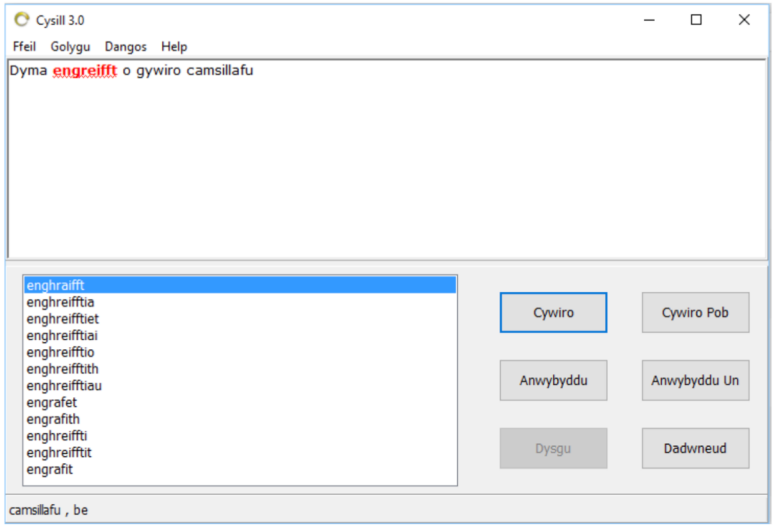
1. oddi fewn i'n rhaglen prosesu geiriau – Word /Outlook
2. drwy'r wefan www.cysill.com

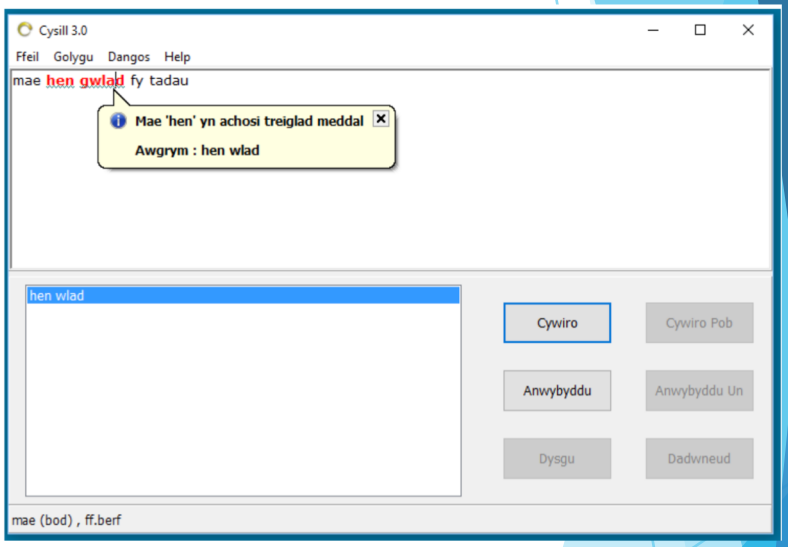

Dydy Cysill ddim yn gweithio yn Word ar gyfrifiadur Mac yn anffodus

Defnyddio Cysill...

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Rhagoriaith
CANOLFAN GWASANAETHAU CYMRAEG

Cysylltiadau Defnyddiol...

https://www.bangor.ac.uk/canolfanbedwyr/tiwtorial-cysgliad.php.cy

https://www.cysgliad.com/cysill/arlein/

https://www.cysgliad.com/cy/

https://myfyrwyr.pcydds.ac.uk/wp-content/uploads/2019/03/Installing-Cysgliad-CYM.pdf

Ap Treiglo…

- Ap treiglo (am ddim)

Mae'r Ap Treiglo yn cael ei ddiweddaru ar hyn o bryd, ac felly nid yw'n gweithio ar fersiynau diweddaraf iOS.

Nod Ap Treiglo ydy cynorthwyo siaradwyr Cymraeg a dysgwyr i wirio'r treigladau. Mae elfen chwilota'r ap dim ond yn cynnwys y geiriau hynny sy'n achosi i'r geiriau sy'n eu dilyn yn syth dreiglo. Felly nid yw'n cynnwys pob rheol treiglo yn y Gymraeg. Ond wrth ddefnyddio elfen adolygu yr ap, dylech allu dod o hyd i'r holl reolau fydd yn eich cynorthwyo i wybod pryd i dreiglo.
Wrth ddefnyddio'r ap hwn, dylech gofio rhai egwyddorion cyffredinol …

*** Dydy enwau priod (proper nouns) ddim fel arfer yn treiglo – i Dafydd**
*** Dim ond enwau lleoedd Cymraeg fydd yn treiglo – o Fryste, ond o Birmingham**
*** Fydd enwau sydd wedi eu benthyg o'r Saesneg ddim fel arfer yn treiglo e.e. dwy gêm, dau grŵp**

To bach!

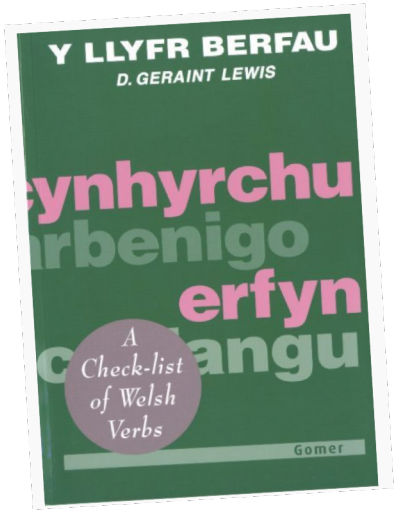
Mae To Bach yn rhaglen rhad ac am ddim sy'n gwneud y gwaith o osod acenion a nodau ar gyfer y Gymraeg yn ddidrafferth. Drwy ddefnyddio'r bysell Alt Gr mae modd gosod to bach ar ben y llafariaid (â, ê, î, ô, û, ŵ, ŷ) ac acenion amrywiol (á è ï ac ati).
https://www.interceptorsolutions.com/tobach

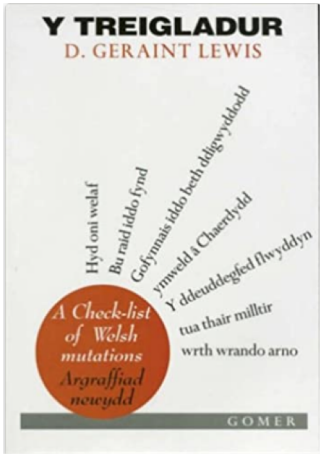

Cofiwch hefyd newid iaith eich cyfrifiadur Windows i'r Gymraeg, mae'n galluogi'r to bach ac yn peidio â chywiro'r Saesneg yn awtomatig.

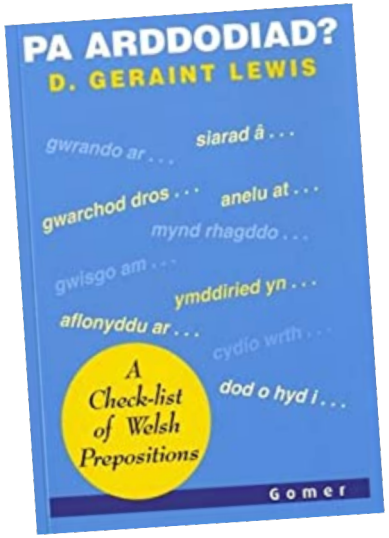
/office/language-accessory-pack-for-office-82ee1236-0f9a-45ee-9c72-05b026ee809f?ui=en-us&rs=en-us&ad=us

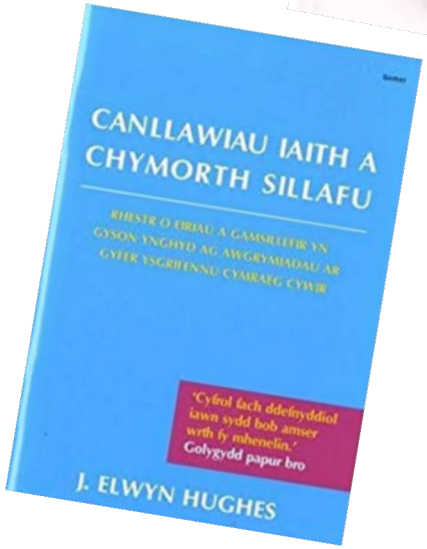
Llyfrau

Y LLYFR BERFAU
D. GERAINT LEWIS
A Check-list of Welsh Verbs
Gomer

Y TREIGLADUR
D. GERAINT LEWIS
Hyd oni welaf
Bu raid iddo fynd
Gofynnais iddo beth ddigwyddodd
ymwneld â Chaerdydd
Y ddeuddegfed flwyddyn
tua thair milltir
wrth wrando arno
A Check-list of Welsh mutations
Argraffiad newydd
GOMER

Ymarfer Ysgrifennu Cymraeg
Gwyn Thomas

PA ARDDODIAD?
D. GERAINT LEWIS
gwrando ar . . .
siarad â . . .
gwarchod dros . . .
anelu at . . .
mynd rhagddo . . .
gwisgo am . . .
ymddiried yn . . .
aflonyddu ar . . .
cydio wrth . . .
dod o hyd i . . .
A Check-list of Welsh Prepositions
Gomer

CANLLAWIAU IAITH A CHYMORTH SILLAFU
RHESTR O ERIAU A GAMSILLEFIR YN GYSON YNGHYD AG AWGRYMIADAU AR GYFER YSGRIFENNU CYMRAEG CYWIR
'Cyfrol fach ddefnyddiol iawn sydd bob amser wrth fy mhenelin.'
Golygydd papur bro
J. ELWYN HUGHES

Gair yn Gymorth
strwythur
busnes
hanes
adferf
idiomau
cymraeg
cywir
daearyddiaeth

Beth ydy rhannau ymadrodd?

Adolygu
Rhannau
Ymadrodd

Rhannau ymadrodd.

- Termau gramadegol sy'n ein helpu ni i wybod sut mae geiriau'n ymddwyn e.e. sut a pham maent yn treiglo, beth yw eu lleoliad mewn brawddeg a.y.y.b.

- Enghreifftiau: enw, berf

YMARFER SYDYN

- Sawl rhan ymadrodd y gallwch chi feddwl amdanyn nhw? e.e. berf, enw...

Defnyddiwch y ‘sgwrs’ i rannu syniadau.

ENW / ENWAU *NOUN/S*

Gair sy'n cael ei roi ar rywbeth er mwyn ei adnabod a gwybod ***beth*** *ydyw.*

Mae gan bob enw ffurf **unigol** a **lluosog** e.e. problem / problemau; plentyn / plant

Mae i bob enw yn y Gymraeg **genedl** h.y. mae pob enw naill ai yn **wrywaidd(eg)** neu'n **fenywaidd (eb)** e.e. y ward **hon**, y gwaith **hwn**.

Serch hynny, ceir rhai enghreifftiau sy'n gallu bod yn fenywaidd neu'n wrywaidd **(egb)** e.e. munud, llygad, cwpan.

ENW / ENWAU *NOUN/S*

enw priod enw person, peth, iaith neu le arbennig e.e. William, Dafydd, Caerdydd, Ysgol y Wern, mis Mai, Y Pasg a.y.y.b.

Ceir **prif lythyren** ar ddechrau **enw priod** bob amser.

enw torfol enw ar gasgliad o bobl neu bethau e.e. tyrfa, haid

enw diriaethol enw ar rywbeth 'real' h.y rhywbeth y gallwn ni gyffwrdd ag e e.e. bwrdd, cadair

enw haniaethol enw ar rywbeth na allwn ni ei gyffwrdd e.e. hapusrwydd, cariad

RHAGENW / RHAGENWAU
PRONOUN/S

Gair a ddefnyddir yn lle enw.

e.e. fi, ti, fe, nhw, ninnau, hwn

Sylwch ar y gwahaniaeth rhwng y ddwy frawddeg ganlynol:

Mae **Siân** yn hoff iawn o'i gwaith. (*enw)*

Mae **hi**'n hoff iawn o'i gwaith. *(rhagenw)*

ANSODDAIR / ANSODDEIRIAU
ADJECTIVE/S

*Gair sy'n disgrifio enw neu ragenw h.y. dweud **sut** beth ydyw.*

e.e. sefyllfa **anodd**

pryder **mawr**

prydau bwyd **prydlon**

merch **hapus**

Fel arfer yn y Gymraeg mae'r ansoddair yn dod **ar ôl** yr enw. Serch hynny mae rhai sy'n digwydd fynychaf **o flaen** yr enw (sylwer y ceir treiglad meddal **ar ôl** ansoddair)

e.e. **hen** wers

priod waith

annwyl ferch

unig gyfle

hoff liw

CYSYLLTAIR / CYSYLLTEIRIAU

Conjunction/s

*Gair sy'n **cysylltu** geiriau, cymalau neu frawddegau.*

e.e. trefniadau **a** chynlluniau
un **neu** ddau
Roedd John yn hwyr i'r gwaith **oherwydd** / **o achos** y ddamwain.
Aeth John yn ôl i'w sedd **ond** ni lwyddodd i gwblhau'r gwaith.
Mae hi'n brysur yma heddiw. Mae pawb yn gweithio fel lladd nadroedd. > Mae hi'n brysur yma heddiw **ac** mae pawb yn gweithio fel lladd nadroedd.

ARDDODIAD/ARDDODIAID *PREPOSITION/S*

- **<u>Arddodiad / Arddodiaid</u>** *Preposition/s*
-
- *Gair sy'n dangos y berthynas rhwng un person neu beth a pherson neu beth arall. Yn aml, mae arddodiad yn disgrifio **ble mae** un peth mewn perthynas â rhywbeth arall.*
-
- e.e. Mae'r gwaith **ar** y ddesg.
- Mae'r disgyblion **yn** y dosbarth.
- Mae'r ffeiliau **wrth** y drws.

BANNOD (Y FANNOD)
THE ARTICLE

*Gair sy'n gwneud enw'n **benodol** yw bannod a cheir tair ffurf ar y fannod bendant yn y Gymraeg: **y, yr 'r** (sef **the** yn Saesneg). Ni cheir bannod amhendant yn y Gymraeg - h.y. **a** neu **an** yn Saesneg.*

e.e. **y** bobl

yr amser a'**r** ymdrech

Mae'**r** disgybl yn gweithio'n gyson.

BERF/AU *VERB/S*

*Gair sy'n nodi **beth** sy'n cael ei wneud.*

*Mae berf yn cyflawni **tair** swyddogaeth - dangos **person** (fel arfer), **amser** a **gweithred**.*

e.e. **gwelais**

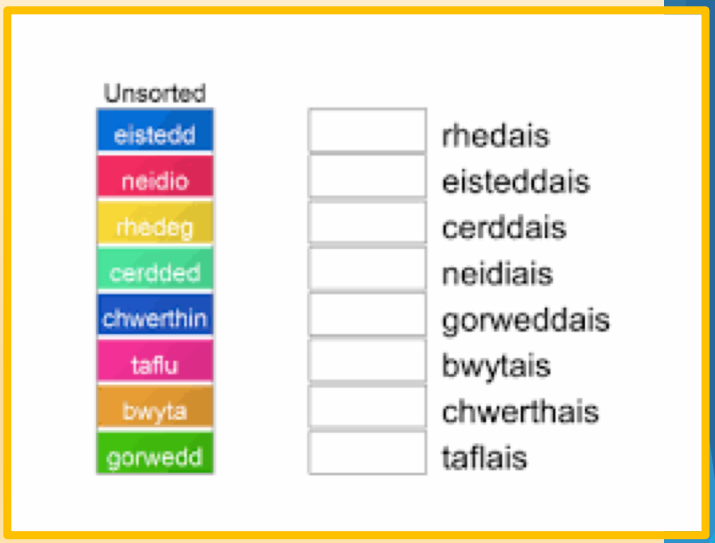
y weithred yw **gweld**

fi yw'r person

yn y gorffennol y digwyddodd hyn

Geiriau i'w cofio:

cwmpasog (y ffurf hir)	y mae ef yn cerdded
cryno (y ffurf fer)	cerdda ef

BERF/AU *VERB/S*

Ceir chwe pherson i bob berf:

UNIGOL	**LLUOSOG**
1. fi	1. ni
2. ti	2. chi
3. ef/hi	3. nhw

GODDRYCH A GWRTHRYCH BERF

SUBJECT AND OBJECT OF THE VERB

GODDRYCH - yr un sy'n gwneud y weithred (*Subject)*

GWRTHRYCH - yr un sy'n dioddef y weithred (*Object)*

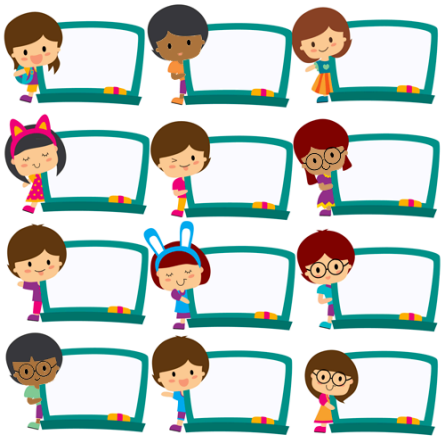
Darllenodd y disgybl lyfr da ddoe.

y disgybl - **goddrych** (yr un sy'n gwneud y weithred)

llyfr da - **gwrthrych** (yr un sy'n dioddef y weithred)

YSGIFENNWCH AR EICH BYRDDAU GWYN BACH…

YSGIFENNWCH AR EICH BYRDDAU GWYN BACH…

- Pa air yw'r **gwrthrych**?

- **Aeth y disgybl at y pennaeth**

YSGIFENNWCH AR EICH BYRDDAU GWYN BACH…

Pa air yw'r **gwrthrych**?

- **Gwelodd y bachgen ei arwr.**

YSGIFENNWCH AR EICH BYRDDAU GWYN BACH…

- Pa air yw'r **goddrych**?

Mae Alun yn mynd i'r siop

YSGIFENNWCH AR EICH BYRDDAU GWYN BACH…

- Pa air yw'r **goddrych**?

Gwelodd y gath ddyn

YSGIFENNWCH AR EICH BYRDDAU GWYN BACH…

- Pa air yw'r **goddrych**?

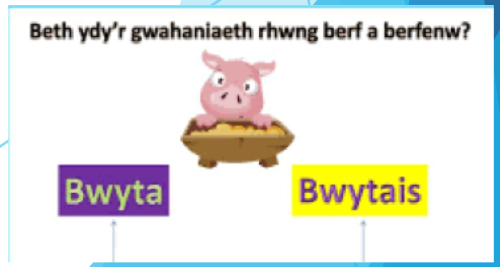
Cafodd y llyfrau eu marcio.

BERFENW / BERFENWAU
INFINITIVE/S / VERB-NOUN/S

Dyma ystyr neu enw'r ferf - enw'r gweithgaredd yn unig a geir
e.e. ysgrifennu, darllen, gobeithio, nodi

Mae'r berfenw'n ddau air yn Saesneg h.y. **to +** y ferf e.e. to say, to think, to believe a.y.y.b. ond yn y Gymraeg, dim ond y berfenw ei hun sydd ei angen, e.e. dweud, meddwl, credu.

Y berfenw sydd i'w gael yn y geiriadur.

CHWAP!

PA UN YW'R BERFENW?

ysgrifennu

cafodd

PA UN YW'R BERFENW?

dawnsiaf

gweld

PA UN YW'R BERFENW?

eistedd

cer

PA UN YW'R BERFENW?

bod

byddaf

PA UN YW'R BERFENW?

cerddais

mynd

ADFERF / ADFERFAU
ADVERB/S

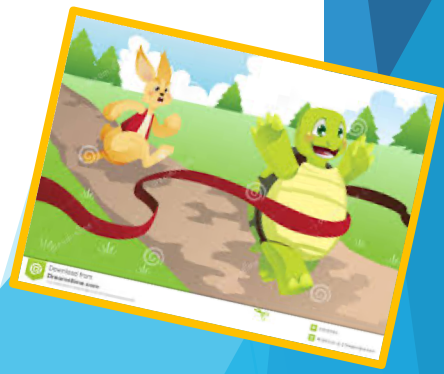
*Gair sy'n disgrifio **berf, ansoddair neu adferf arall.** Maent yn ateb y cwestiynau:*

Sut? Ble? Pryd? Pam?

penderfynwyd **yn unfrydol** (ychwnaegu at ein gwybodaeth am y ferf “penderfynu”)

yn **eithaf** pwysig (ychwanegu at ein gwybodaeth am yr ansoddair “pwysig”)

unwaith **eto** (ychwanegu at ein gwybodaeth am yr adferf “unwaith”)

ADFERF / ADFERFAU
ADVERB/S

Gellir ffurfio adferf drwy roi **yn** o flaen ansoddair
e.e Gweithiodd y pennaeth **yn gyflym**.
Mae **cyflym** yma yn disgrifio **gweithiodd**,
ac yn ateb y cwestiwn: **Sut?**

Cyrhaeddodd Huw y cyfarfod **yn hwyr.**
Mae **hwyr** yma yn disgrifio **cyrhaeddodd,**
ac yn ateb y cwestiwn: **Pryd?**

Ymarfer i Grynhoi

RHANNAU YMARFER

https://kahoot.it/challenge/04194109?challenge-id=1ca03dbd-0af3-44f0-95df-26dc1e2938e8_1603194891305

Pin 04194109

Tasg Gwaith Cartref – Llenwi'r Bylchau
erbyn dydd Iau 22ain o Hydref

ENW eb /eg / egb / ell n.f / n.m / n.m.f / n.pl	**ANSODDAIR** a. a.	**ADFERF** adf. ad.	**BERFENW** be. v.
cymdeithas			
	cyflym		
			trefnu
cost			
		yn flasus	
			arbenigo
	effeithiol		
penderfyniad			
		yn weithgar	
			gwybod